

Matjaž Tratnik

PRAVO DRŽAVLJANSTVA

LEXPERA®

GV
ZALOŽBA

Ljubljana 2018

Predgovor

Pravo državljanstva pri nas še ni bilo sistematično obdelano na ravni znanstvene monografije. Obstaja samo nekaj znanstvenih člankov, ki se ukvarjajo s posameznimi segmenti tega pravnega področja, in predvsem praksi namenjenih komentarjev Zakona o državljanstvu v verzijah iz devetdesetih let prejšnjega stoletja. Monografija obravnava pravila o pridobitvi in izgubi državljanstva, ne pa pravic in obveznosti, ki jih na državljanstvo navezujejo nacionalni pravni redi, mednarodno pravo in pravo EU. Razdeljena je na splošni in posebni del. V prvem so pojasnjeni teoretični vidiki državljanstva, zlasti pojem in funkcija tega instituta, ki ga kot navezno okoliščino uporabljajo notranje pravo posameznih držav, mednarodno pravo in pravo EU. Razložena je tudi pravica do državljanstva kot človekova pravica, kot izhaja iz več mednarodnopravnih dokumentov. V nadaljevanju je obravnavano načelo nacionalne avtonomije, ki v mednarodnem pravu ureja pravila o pridobitvi in prenehanju državljanstva, skupaj z analizo njegovih omejitev. Posebna pozornost je namenjena diplomatski zaščiti fizičnih oseb, saj je eden od dveh temeljnih pogojev za njeno izvajanje zahteva, da država lahko zaščiti samo osebo, ki ima njeno državljanstvo. V tem delu monografije je predstavljena in utemeljena še klasifikacija načinov in pravnih podlag za pridobitev in prenehanje državljanstva, opisani so tudi poglavitni mednarodnopravni dokumenti na tem področju. Pri tem je posebej omenjena Evropska konvencija o državljanstvu, ki je bila sklenjena v okviru Sveta Evrope in je vzorčni model moderne ureditve prava državljanstva. Na koncu so obravnavani državljanstvo Evropske unije, in sicer v razmerju do državljanstva držav članic, ter omejitve nacionalne avtonomije držav članic, ki so specifične za pravo EU. Posebni del zajema državljanstvo Republike Slovenije, zlasti pravila o pridobitvi in prenehanju slovenskega državljanstva ter postopke pred državnimi organi v zadevah državljanstva, skupaj s sodno prakso. Kritično so analizirane določbe Zakona o državljanstvu, ponekod je dodana primerjava z ureditvami državljanstva v več drugih državah članicah EU in v naslednicah nekdanje SFRJ, zlasti v povezavi z ureditvijo izgube državljanstva pa je obravnavana tudi skladnost našega zakona z Evropsko konvencijo o državljanstvu.

Matjaž Tratnik

Oktober 2018

Kazalo

Predgovor	5
Okrajšave	15

SPLOŠNI DEL

1. Pojem in funkcija državljanstva	19
1.1. Splošno	19
1.2. Državljanstvo kot človekova pravica	20
1.3. Načelo nacionalne avtonomije na področju državljanstva	22
1.3.1. Splošno	22
1.3.2. Omejitve nacionalne avtonomije na področju državljanstva	24
1.3.2.1. Splošno	24
1.3.2.2. Mednarodne konvencije	27
1.3.2.3. Mednarodno običajno pravo in splošna načela	29
1.4. Dvojno in večkratno državljanstvo	30
1.5. Brezdržavljanstvo	31
1.6. Kvazidržavljanstvo gospodarskih družb in plovil	32
2. Državljanstvo kot navezna okoliščina	35
2.1. Javno pravo	35
2.2. Kazensko pravo	36
2.3. Zasebno (civilno) pravo	36
2.4. Mednarodno zasebno pravo	37
2.5. Mednarodno javno pravo	38
2.5.1. Diplomatska zaščita	38
2.5.1.1. Splošno	38
2.5.1.2. Državljanstvo kot pogoj za diplomatsko zaščito fizičnih oseb	39

3. Načini in pravne podlage za pridobitev in izgubo državljanstva...	43
3.1. Pridobitev državljanstva	43
3.1.1. Samodejna pridobitev	44
3.1.1.1. <i>Ius sanguinis</i> in <i>ius soli</i>	44
3.1.1.2. Posvojitev in nadomestno materinstvo.....	46
3.1.2. Pridobitev z izjavo (opcijo).....	47
3.1.3. Pridobitev z naturalizacijo	48
3.2. Izguba državljanstva.....	49
3.2.1. Samodejno prenehanje državljanstva	50
3.2.2. Odrek in odpust	51
3.2.3. Odvzem	51
3.2.4. Kvaziizguba	52
4. Najpomembnejši mednarodnopravni akti na področju državljanstva	53
4.1. Haaška konvencija o določenih vprašanjih glede konflikta zakonov o državljanstvu (1930)	53
4.2. Konvencija o statusu oseb brez državljanstva (1954)	55
4.3. Konvencija o državljanstvu poročenih žensk (1957).....	56
4.4. Konvencija o zmanjšanju števila oseb brez državljanstva (1961)	57
4.4.1. Splošno.....	57
4.4.2. Samodejna pridobitev državljanstva <i>iure soli</i> ob rojstvu (točka a prvega odstavka 1. člena).....	58
4.4.3. Pridobitev državljanstva <i>iure soli</i> ob določeni starosti (točka b prvega odstavka 1. člena in drugi odstavek 1. člena)	59
4.4.4. Pridobitev državljanstva <i>iure sanguinis</i> (četrti in peti odstavek 1. člena in 4. člen)	59
4.4.5. Najdenčki (2. člen).....	60
4.4.6. Izguba državljanstva.....	60
4.5. Konvencija o zmanjšanju števila primerov večnacionalnosti in o vojaških obveznostih pri večnacionalnosti (1963).....	61
4.5.1. Splošno.....	61
4.5.2. Vsebina konvencije.....	62

4.6.	Evropska konvencija o državljanstvu (1997)	64
4.6.1.	Splošno	64
4.6.2.	Temeljni pojmi (2. člen)	66
4.6.3.	Načela konvencije (3.–5. člen)	66
4.6.4.	Pridobitev državljanstva (6. člen)	69
4.6.5.	Izguba in prenehanje državljanstva (7. in 8. člen)	71
4.6.5.1.	Izguba in prenehanje državljanstva <i>ex lege</i> in na pobudo države pogodbenice (7. člen).....	71
4.6.5.2.	Izguba in prenehanje državljanstva na pobudo posameznika (8. člen)	74
4.6.6.	Ponovna pridobitev državljanstva (9. člen)	75
4.6.7.	Postopki in odločanje o vprašanih državljanstva (10.–13. člen).....	75
4.6.8.	Večkratno državljanstvo (14.–17. člen).....	75
4.6.9.	Sukcesija držav in državljanstvo (18.–20. člen).....	77
4.6.10.	Vojaške obveznosti v primerih večkratnega državljanstva (21. in 22. člen)	79
4.6.11.	Sodelovanje med državami pogodbenicami (23. in 24. člen).....	80
4.7.	Konvencija o izogibanju brezdržavljanstvu v zvezi z nasledstvom držav (2006)	80
4.7.1.	Splošno	80
4.7.2.	Pravica do državljanstva in preprečevanje apatridije ..	81
4.7.2.1.	Odgovornost države naslednice	83
4.7.2.2.	Odgovornost države predhodnice	86
4.8.	Najpomembnejše določbe drugih mednarodnopравnih aktov, ki se nanašajo na državljanstvo	87
4.8.1.	Konvencija o statusu beguncev (1951)	87
4.8.2.	Izbirna protokola k Dunajski konvenciji o diplomatskih odnosih (1961) in Dunajski konvenciji o konzularnih odnosih (1963)	87
4.8.3.	Konvencija o izmenjavi informacij glede pridobitve državljanstva (1964)	88

4.8.4.	Mednarodna konvencija o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije (1966)	88
4.8.5.	Mednarodni pakt o državljanskih in političnih pravicah (1966)	88
4.8.6.	Evropska konvencija o posvojitvi otrok (1967, 2008)	89
4.8.7.	Konvencija o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk (1979)	90
4.8.8.	Konvencija o otrokovih pravicah (1989)	91
5.	Državljanstvo Evropske unije	93
5.1.	Zgodovinski razvoj do Maastrichtske pogodbe	93
5.2.	Državljanstvo Unije in državljanstvo držav članic	95
5.3.	Omejitve nacionalne avtonomije na področju državljanstva v pravu EU	98
5.3.1.	Splošno	98
5.3.2.	Obveznost priznanja državljanstva druge države članice	99
5.3.2.1.	Zadeva <i>Micheletti</i>	99
5.3.2.2.	Zadeva <i>Garcia Avello</i>	101
5.3.3.	Upoštevanje splošnih načel prava EU	103
5.3.3.1.	Načelo sorazmernosti – zadeva <i>Rottmann</i>	103
5.3.3.2.	Druga splošna načela	106
5.4.	Posredni vpliv (prava) EU na državljansko zakonodajo držav članic	108
5.4.1.	Splošno	108
5.4.2.	Pridobitev državljanstva	108
5.4.3.	Izguba državljanstva	110
5.5.	Domet prava EU	111

Posebni del

DRŽAVLJANSTVO REPUBLIKE SLOVENIJE

1.	Zgodovinski pregled	115
2.	Veljavna ureditev	119
2.1.	Državljanstvo Republike Slovenije na podlagi prejšnjih predpisov (prehodni režimi)	119

2.1.1.	Načelo kontinuitete	119
2.1.2.	Državljeni SRS in SFRJ (39. člen)	120
2.1.3.	Državljeni drugih republik s stalnim prebivališčem v Sloveniji (40. člen).....	122
2.1.4.	»Izbrisani«	129
2.1.4.1.	Splošno	129
2.1.4.2.	Odločba Ustavnega sodišča z dne 4. februarja 1999 ..	130
2.1.4.3.	Odločba Ustavnega sodišča z dne 3. aprila 2003	131
2.1.4.4.	Člen 19 novele ZDRS-Č	132
2.1.4.5.	Odločba ESČP z dne 26. junija 2012	132
2.1.5.	Otroci slovenskih državljanov, rojeni v Sloveniji pred 25. junijem 1991 (43. člen).....	133
2.1.6.	Nekdanji državljani LRS in FLRJ (razveljavljeni 41. člen)	133
2.2.	Spremembe Zakona o državljanstvu Republike Slovenije	134
2.3.	Načela Zakona o državljanstvu Republike Slovenije	135
2.3.1.	Načelo prostovoljnosti pridobitve in izgube državljanstva	135
2.3.2.	Načelo preprečevanja brezdržavljanstva.....	136
2.3.3.	Načelo omejevanja dvojnega in večkratnega državljanstva	137
2.3.4.	Načelo izključnosti	137
2.3.5.	Načelo enakopravnosti zakonskih in nezakonskih otrok	138
2.3.6.	Načelo enakopravnosti moških in žensk	139
2.4.	Zgradba Zakona o državljanstvu Republike Slovenije.....	139
2.5.	Pridobitev državljanstva	139
2.5.1.	Pridobitev državljanstva po rodu.....	140
2.5.1.1.	Otroci slovenskih staršev (4. člen)	140
2.5.1.2.	V tujini rojeni otroci z enim slovenskim staršem (5. in 6. člen).....	142
2.5.1.2.1.	Splošno	142
2.5.1.2.2.	Priglasitev (prvi odstavek 5. člena)	143

2.5.1.2.3.	Naselitev v Sloveniji (prvi odstavek 5. člena)	145
2.5.1.2.4.	Potencialni apatridi (drugi odstavek 5. člena).	145
2.5.1.2.5.	V tujini rojene osebe z enim slovenskim staršem v starosti med 18 in 36 let (6. člen)	146
2.5.1.3.	Posvojenci slovenskih državljanov (7. člen).	147
2.5.2.	Pridobitev državljanstva na podlagi rojstva v Sloveniji (9. člen)	148
2.5.3.	Pridobitev državljanstva z naturalizacijo	149
2.5.3.1.	Splošno	149
2.5.3.2.	Redna naturalizacija (10. člen).	152
2.5.3.2.1.	Starost 18 let ali več.	153
2.5.3.2.2.	Odpust iz dosedanjega državljanstva	153
2.5.3.2.3.	Prebivanje v Sloveniji deset oziroma pet let in urejen status tujca	157
2.5.3.2.4.	Zagotovljena materialna in socialna varnost.	160
2.5.3.2.5.	Znanje slovenskega jezika	163
2.5.3.2.6.	Nekaznovanost ali zaporna kazen do treh mesecev oziroma pogojna kazen s preizkusno dobo do enega leta	164
2.5.3.2.7.	Prosilcu ni bila izrečena odpoved prebivanja v Sloveniji	165
2.5.3.2.8.	Sprejem v slovensko državljanstvo ne pomeni nevarnosti za javni red, varnost ali obrambo države.	166
2.5.3.2.9.	Poravnane davčne obveznosti.	168
2.5.3.2.10.	Prisega	168
2.5.3.3.	Naturalizacija z olajšavami (12. člen)	169
2.5.3.3.1.	Splošno	169
2.5.3.3.2.	Slovenski izseljenci in njihovi potomci.	170
2.5.3.3.3.	Nekdanji državljani Slovenije	172
2.5.3.3.4.	Zakonci slovenskih državljanov	173
2.5.3.3.5.	Polnoletne osebe, rojene v Sloveniji, ki že od rojstva živijo v Sloveniji	176
2.5.3.3.6.	Begunci.	177

2.5.3.3.7.	Apatridi	177
2.5.3.3.8.	Osebe z najmanj visokošolsko izobrazbo v Sloveniji ..	177
2.5.3.4.	Izredna naturalizacija (13. člen).....	178
2.5.3.4.1.	Splošno	178
2.5.3.4.2.	Razveljavljeni 13.a člen	180
2.5.3.5.	»Odvisna« naturalizacija mladoletnih otrok (14. člen)	182
2.6.	Izguba in prenehanje državljanstva	184
2.6.1.	Splošno	184
2.6.2.	Odpust iz državljanstva (18. člen).....	185
2.6.2.1.	Splošno	185
2.6.2.2.	Ovire zaradi vojaške dolžnosti	188
2.6.2.3.	Poravnani davki in druge zakonske obveznosti	189
2.6.2.4.	Poravnane preživninske obveznosti	189
2.6.2.5.	Zagotovilo o odpustu (19. člen).....	189
2.6.2.6.	Vročitev odločbe o odpustu (20. člen)	190
2.6.2.7.	Odprava odločbe o odpustu (21. člen).....	190
2.6.2.8.	Učinki odpusta na državljanstvo prosilčevih mladoletnih otrok (22. člen).....	191
2.6.2.9.	Odpust po EKD in po pravu drugih naslednic SFRJ ..	192
2.6.3.	Odrek državljanstvu (25. člen).....	194
2.6.3.1.	Splošno	194
2.6.3.2.	Odrek po EKD in po pravu drugih naslednic SFRJ ..	195
2.6.4.	Odvzem državljanstva (26. člen)	196
2.6.4.1.	Splošno	196
2.6.4.2.	Pripadnost organizaciji, katere aktivnost meri na rušenje ustavnega reda	197
2.6.4.3.	Škodovanje interesom Slovenije kot pripadnik tuje obveščevalne službe ali z delom v državnem organu ali organizaciji tuje države	197
2.6.4.4.	Pogosta storitev kaznivih dejanj ali odklonitev z ustavo predpisanih državljanskih dolžnosti	198
2.6.4.5.	Prebivanje v tujini in tuje državljanstvo	200

2.6.4.6.	Odvzem po EKD in po pravu drugih naslednic nekdanje SFRJ	200
2.6.5.	Razveljavitev odločbe o naturalizaciji (16. člen)	202
2.6.5.1.	Splošno	202
2.6.5.2.	Razveljavitev odločbe o naturalizaciji po EKD in po pravu drugih naslednic SFRJ	203
2.7.	Postopki v zadevah državljanstva	203
2.7.1.	Odločanje o pridobitvi in prenehanju državljanstva . .	203
2.7.2.	Ugotavljanje državljanstva	206
2.8.	Evidence o državljanstvu	206

Dodatek

Zakon o državljanstvu Republike Slovenije (ZDRS)	213
Literatura	237
Pravni viri	243
Stvarno kazalo	249
Recenziji	251